

Vattenmyndigheten i Bottenviken, Bottenvikens vattendistrikt, väsentliga vattenfrågor

GRÄNSÄLVSKOMMISSIONENS YTTRANDE OM VÄSENTLIGA FRÅGOR FÖR VATTENFÖRVALTNING, BOTTENVIKENS VATTENDISTRIKT

Gränsälvskommisionen tackar för remissen och presenterar följande synpunkter om samrådsdokumentet:

Målet för EU:s ramdirektiv för vatten är ytvattens goda ekologiska och kemiska tillstånd samt grundvattnens goda kvantitativa och kemiska tillstånd. Enligt vattendirektivet ska vattenförvaltningen organiseras i enlighet med avrinningsgränser, oavsett administrativa gränser. Vattendrag som korsar nationella gränser behandlas som internationella avrinningsområden, vilket förutsätter gränsöverskridande samarbete för att uppnå målen för vattenstatus.

Samrådsmaterialet omfattar hela Bottenvikens avrinningsområde, varav den internationella Torneälvens avrinningsområde är dess östligaste del. Jämfört med motsvarande dokument på den finska sidan av Torneälven är innehållet i samrådet mer generellt, mer beskrivande för administrativa förfaranden och berör i vissa avseenden inte Torneälvens avrinningsområde. Kommissionen noterar att utgångspunkten för samrådet om väsentliga frågor för Torneälven på den finska sidan (samrådet pågick i 2024) var vattenmiljön, grundvattnet, avrinningsbaserat tillvägagångssätt i ett föränderligt klimat och att förbättra effektiviteten av vattenförvaltningsåtgärder.

Angående kapitel 3.1. Vattenfrågor i Bottenvikens industriella omställning och i samhällets omvandling, bland annat energiomställningen och dess effekter på vattentillståndet vill kommissionen nämna den rapport om inverkan av landbaserad vindkraft på vattensystem som publicerades 2025 av Närings-, trafik- och miljöcentralen i Norra Österbotten ⁽¹⁾ Vore bra att notera de påverkansmekanismer och de effektförebyggande åtgärderna som presenteras där i den fortsatta vattenförvaltningsplaneringen i samband med energiomställningen.

Kapitel 3.2 God kunskap om våra vatten, ett viktigt underlag för rätt beslut. Förbättring av tillgången på vattenintag och råvattendata, inrättande av vattenskyddsområden och utveckling av kontroll och resursförsörjning av vattenförekomster har presenterats. Ett annat utvecklingsmål i det fortsatta arbetet bör vara analysen av potentiella reservdricksvattenkällor och kopplingar utifrån olika störningssituationer. Ytvattentäkt bör ersättas med grundvatten som råvattentäkt i möjligaste mån.

Kapitel 3.3 Tydliggöra vattnets värde för samhället. Detta är ett väsentligt tillvägagångssätt i vattenförvaltningsplanering. Eventuella osäkerheter i jämförelser bör tydligt belysas i bedömningen. Det hydrologiska kretsloppet och att beskriva betydelsen av ett förändrat klimat skulle passa bra under detta tema. Bland annat översvämningar, torka, kraftiga regn, vinterregn, snötäcke, halka och halkbekämpning samt effekterna av vattnets kretslopp på

infrastruktur och dess underhåll, försörjning och livsvillkor, det vill säga allas vardagliga levnads- och verksamhetsmiljö.

I kapitel 3.4 beskrivs vidareutveckling av samverkan och dialog samt internationellt samarbete. Det vore bra att öppna upp syftet med den gränsöverskridande samarbeten som undertecknats mellan Finland och Sverige när man diskuterar gränsvattenförekomster ur ett vattenförvaltningsperspektiv, samt det gränsöverskridande samarbete som den kräver. Sverige har inte utarbetat något eget vattenförvaltningsplaneringsmaterial för det internationella avrinningsområdet utan följer den nationella regionala indelningen inom vattenförvaltning. Avgränsningen av vattenvårdsområdet och samordningen av tidtabeller har inte genomförts på det sätt som gränsöverskridande samarbeten avser, vilket också bör lyftas fram i planeringshandlingarna. Det gränsöverskridande samarbetet kommer också att leda till utarbetande av gemensamma övergripande dokument om vattenförvaltning i Torne vattendistrikt.

Att stärka samarbetet mellan kommunala vattenpolitiker är en nödvändig åtgärd för att säkerställa att det kommunala beslutsfattandet har en uppdaterad förståelse för vattenförvaltning, vattnets tillstånd och användningen av vattenresurser.

Gränsälvskommissionen har verkat på samma sätt som det svenska vattenrådskonceptet i Torneälvs vattenområde, så att även den finska sidan har beaktats på samma sätt vid arrangemang som anordnats av kommissionen (*Torneälvens vattenparlament*). Funktionsmässigt har seminarierna varit en lämplig verksamhetsform i ett brett internationellt vattenområde, löst under vattenrådskonceptet.

Det är nödvändigt att överväga former för vattenrelaterat samarbete i framtiden, inklusive aktivering av kommunala vattenpolitiker. Kommissionen har i samrådet på den finska sidan av Torne älven i väsentliga frågor år 2024 konstaterat att Torneälvens vattenområde är ganska glest befolkad och befolkningen åldras. Att hitta lokala aktörer för vattenförvaltning är utmanande, och de finns oftast bland aktiva fiskare och fiskeentusiaster, så det är värt att intensifiera kontakterna med fiskarsamhällen.

Kapitel 3.5 Underlag och stöd för ökat åtgärdsgenomförande beskriver vattenhanteringsdatauppsättningar och deras användning. Den avrinningsområdesbaserade översynen av åtgärderna är en välkommen reform, liksom den ökade effektiviteten i efterlevnaden av miljö kvalitetsnormer. Ett återkopplingssystem om genomförandet av vattenförvaltningsåtgärder ger vattenmyndigheten ett verktyg för en effektivare övervakning. Behovet av ytterligare medel för övervakning, tillståndsprövning och förnyelse samt inrättande av vattenskyddsområden har lyfts fram och förslag har lagts på att finansiera resurser genom tillstånds- och övervakningsavgifter.

Effekterna av olika scenarier av ett snabbt föränderligt klimat i Arktis och Subarktis över korta och längre tidsperioder skulle kunna ge en uppfattning om den tidsmässiga effektiviteten av vattenförvaltningsåtgärder och omfattningen av restaurerings- och anpassningsbehoven. I ett alltmer extremt klimat minskar översvämningsrisker och torkan kan bekämpas samt direkt avrinning av dagvatten till vattendrag förhindras, vilket försämrar vattnets tillstånd genom att kvarhålla regnvatten och smältvatten i terrängen med hjälp av olika metoder, så som restaurering av utdikade myrar och sumpskogar och regnvattenavrinningsområden i bebyggd miljö.

Norrbottnen och Torneälvs vattenområde är rika på myrar och sumpskogar, som fungerar som vattenmagasin, håller kvar vatten och på så sätt tryggar och balanserar vattenförsörjningen. Arealen av Norrbottens myrar är cirka 2 miljoner hektar och en tredjedel av Sveriges myrar ligger i Norrbottens län. Torvbildande våtmarker, eller myrar, står för en oproportionerligt stor andel av kolet som lagras i jordens mark jämfört med deras små yta ⁽¹⁾. Myrar och våtmarker utgör bara 3 procent av jordens landyta, men lagrar 600 gigaton kol, dubbelt så mycket som världens skogsbiomassa. Att hålla kol bundet i marken är nyckeln till att nå klimatmålen.

Torneälvs vattenområde har ett stort antal viktiga våtmarker skadade av mänsklig aktivitet ⁽²⁾, varav några redan tillhör restaureringsplatserna för TRIWA-LIFE-projektet 2024–2030. Genomförandet av naturrestaureringsförordningen (EU 2024) i våtmarksområdena i Torneälvs vattenområde stödjer målet om både vattenförvaltning och bevarande av den biologiska mångfalden, samt levererar klimatnytta med lokala åtgärder.

Vid utarbetandet av förvaltningsplaner för avrinningsdistriktet främjar kommissionen gränsöverskridande dialog och samarbete mellan vattenmyndigheter i enlighet med gränsöverskridande överenskommelsen, och uppmuntrar till aktiv dialog för att samordna planer i olika skeden av utarbetandet.

Yttrandet har beretts av kommissionens sekreterare Annika Sallisalmi. Kommissionen har godkänt yttrandet via e-post t.o.m. 2025-04-30. Yttrandet har sparats i ACTA diariehanteringssystem.

Finsk-svenska gränsälvskommissionen

Referenser:

(1)

Byggandet av landbaserad vindkraft och dess effekter på vattendrag – Förstudie om effekter, bedömningsmetoder och lindring av olägenheter (rapport på finska). Kropsu, E. (red). Norra Österbottens närings-, trafik- och miljöcentral.
https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/190902/Raportteja_10_2025.pdf?sequence=3&isAllowed=y

(2)

Global peatland dynamics since the Last Glacial Maximum. Yu Z. et al., 2010.
<https://agupubs.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1029/2010GL043584>
UNEP, 2022 <https://www.unep.org/resources/global-peatlands-assessment-2022>
The enduring world forest carbon sink, Pan Y et al., 2024. <https://www.nature.com/articles/s41586-024-07602-x>

(2)

Var finns det behov att restaurera våtmarker i Norrbottens län? Backe, S., Hahn, N., Wester, K. 2016
<https://naturvardsverket.diva-portal.org/smash/get/diva2:908751/FULLTEXT01.pdf>